



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. I. Quid, & Quotupplex sit Probabilitas?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

ARTICULUS I.

De essentia Probabilitatis, & sententia probabilis.

§. I.

Quid, & Quotuplex sit Probabilitas?

SUMMARIUM.

1. Probabile quid nominis? 2. Quot modis veritas apparere possit intellectui? 3. Definitio Probabilitatis. 4. Ejus divisio in intrinsecam, & extrinsecam. Quid sit extrinseca? 5. Quid sit intrinseca Probabilitas? 6. Quid Probabilioritas?

I. **H**oc nomen *Probabile*, veluti notat Esparza apud Thyrsium Gonzalez de *Consc. Probab. differt* 1. §. 4. n. 17. idem sonat, quod *approbabile*, sive dignum, ut approbetur, seu commendetur. Et ideo apud Veteres probabile dictum idem erat, ac dignum commendatione, sive commendabile. Quapropter ad rem nostram *Probabilitas* nihil est aliud, quam passiva approbabilitas, seu meritum & dignitas, qua aliquid meretur, & constituitur dignum, ut approbetur, & commendetur. Sicut amabilitas, seu bonitas est ratio formalis, qua res quæppiam constituitur amabilis, vel digna, ut ametur. Ex quo sequitur, Probabilitatem alicujus sententiæ esse formaliter id, ratione cujus est digna, ut ab intellectu approbetur, veraque esse censeatur. Quæ res ut ampliùs declaretur.

II. Notandum est ex Terillo in *tract. de Consc. prob. q. 2. n. 13.* Omne verum, quod apprehenditur, & apparet in intellectu, stimulare, atque allicere cognoscentem ad præstandum assensum. Porro apparentia veri alia evidens, alia est inevidens. Evidens excludit omnem apparentiam de veritate oppositi, & rapit intellectum necessario ad assensum. Inevidens non excludit omnem apparentiam de veritate oppositi: & ideo non necessitat ad assensum, sed relinquit intellectum, ut assentiatur, determinabilem à

T

libero

libero imperio voluntatis. Rursus apparentia veri inevidens alia fallibilis, alia est infallibilis. Infallibilis non potest non esse connexa cum veritate. Apparentia veri fallibilis potest non esse connexa cum veritate, & est duplex: scilicet illa, quæ sæpius connectitur cum veritate, quàm cum falsitate: & alia, quæ sæpius connectitur cum falsitate, quàm cum veritate. Evidens apparentia veri constituit motivum scientificum, cui intellectus non potest dissentire. Apparentia inevidens, & simul infallibilis constituit motivum fidei Theologicæ. huic potest intellectus absolutè dissentire; sed non absque nota imprudentiæ. Apparentia fallibilis, quæ sæpius connectitur cum veritate, quàm cum falsitate, constituit motivum perbabile, id est, dignum, cui intellectus assentiatur; sive tale, cui possit prudenter assentiri, ita tamen, ut etiam de veritate oppositi possit prudenter formidare, omnemque assensum suspendere. Demum apparentia fallibilis, quæ sæpius connectitur cum falsitate, quàm cum veritate, constituit motivum improbabile, id est, indignum, cui intellectus assentiatur, sive tale, cui non possit, nisi imprudenter assentiri, eò quòd nulla in hac apparentia affulgeat spes rationabilis assequendi veritatem, quæ est finis ipsius. Ex his jam

III. Dico primo. Probabilitas ut sic est *Apparentia veri fallibilis ob suam magnitudinem apta ad fundandum prudentem assensum*. Hæc definitio videtur manifestè bona debite, quæ primùm diximus, meditati, nec differt quoad sensum ab illa proluxiore Terilli ubi suprà *assertione* 10. Probabilitas, inquit, est apparentia veri fallibilis adeò magna, ut illa digna sit assensu: seu, ut, qui illi absolutè assentitur, ut prudens meritò laudari, nullatenus tanquam temerarius & imprudens reprehendi possit. Hæc descriptio nobis vel ideò est utilis, quòd sit amplior nostræ definitionis explicatio. Definitur itaque Probabilitas à posteriori ceu causa
per

per effectum præcipuum, nempe assensum prudentem, quem propter frequentiore connexionem cum veritate, quàm cum falsitate apta est parere in intellectu. Et hinc à contrario colligitur, quid sit improbabilitas: videlicet *Apparentia veri fallibilis ob suam exilitatem non apta ad fundandum prudentem assensum*. Provenit hæc exilitas à frequentiori connexionem cum falsitate, quàm cum veritate: inde enim fit, ut intellectus tali apparentiæ non possit prudenter fidere: cum illam sequens facillimè aberret à suo fine, qui est veritas; immò sæpiùs amplectatur falsum, quàm verum.

IV. Dico secundo, Probabilitas dividitur in intrinsecam, & extrinsecam. Ita omnes, Declaratur. Probabilitas extrinseca, sive authentica illa dicitur, quæ fundatur in autoritate dicentis aliquid: & potest definiri, quòd sit *Apparentia veri tam magna fundata præcise in fallibili autoritate dicentis, ut possit generare prudentem assensum*. Cæterum omnis autoritas duplicem includit veracitatem, quarum una est veracitas in cognoscendo; altera veracitas in loquendo. Prima consistit in sufficienti cognitione rerum, ex qua quis præsumitur non falli, vel errare in iudicando. Secunda est sincera ingenuitas personæ loquentis in conformando dicta conceptibus, ne fallat mentiendò. Utralibet istarum veracitatum deficiente tollitur autoritas ad persuadendum rationabilem assensum sufficiens. Patet hoc: nam nemo prudenter assentitur Dæmoni: quia non est verax in loquendo quamvis sit verax in cognoscendo. Similiter non solemus adhibere fidem homini quantumcūq; probo circa rem, cuius est ignarus, aut imperitus, quia non est verax in cognoscendo, quamvis sit verax in loquendo. Et ideò non nisi hominibus probis, & simul peritis prudenter credimus, & assentimur.

V. Probabilitas intrinseca est omnis illa, quæ habetur in-

dependentem ab authoritate loquentis, & ideo potest definiri: *fallibilis apparentia veri ab authoritate loquentis independens adeo magna, ut sit apta ad fundandum prudentem assensum.* Porro loci ac fontes, ex quibus hauriri potest hæc probabilitas, sunt primo lex, ejusque explicatio, & concordia circa legem. Secundo. Consuetudo, quæ & legis interpretis est, & vim legis ipsa obtinet. Tertio Titulus possessionis, de quo supra. Quarto. Necessitas. hæc enim, cum legem non habeat, multa alioquin illicita reddere solet licita. Quinto. Effectus, damna, absurda, quæ vel sequuntur, vel secutura rationabiliter videntur ad aliquam operationem. Sexto. Finis, natura, proprietates alicujus objecti. ita hic a. 2. §. 1. n. 1. Clariss. P. Paulus Mezger.

VI. Ex dictis jam facile deducitur, quod si Probabilioritas, ut vocant, sive major probabilitas, & quid minor? cum enim Probabilitas consistat in apparentia veritatis, quantum major, vel minor est hæc apparentia, tantum major, vel minor est Probabilitas. Illa proinde apparentia est probabilitas major, quæ plures peritos & probos irreprehensibiliter & ut viros doctos ac probos decet, judicantes allicit ad assensum. Minor est, quæ pauciores ejusmodi viros allicit ad assensum. Quando verò duæ apparentiæ æqualiter multos alliciunt ad assensum, constituunt probabilitates æquales. Nam ex perfectione, & magnitudine effectus præcipui, qui in præsentem est assensus causatus in intellectu prudentium, rectè colligitur perfectio, & magnitudo causæ, ita ut majoritas effectus arguat majoritatem, minoritas minoritatem; æqualitas æqualitatem causæ, quæ hic est Probabilitas.

§. II.

Quid, & Quotuplex sit Sententia probabilis?

SUMMARIUM.

7. *Definitio, conditiones, & proprietates sententia probabilis.* 8. 9. *Divisiones*